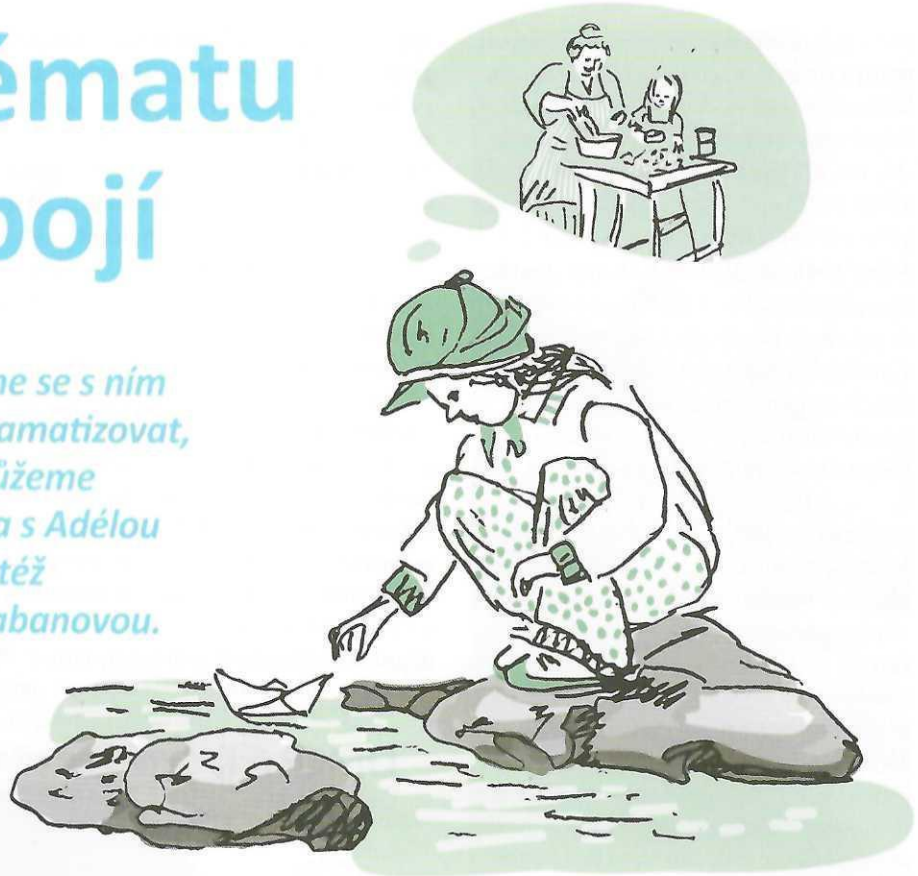
Děti se tématu smrti nebojí

Smrt je velké téma a setkáváme se s ním všichni. Nemusíme ho nijak dramatizovat, patří k životu. O tom, jak je můžeme představit dětem, jsem mluvila s Adélou Procházkovou z Cesty domů a též s překladatelkou Kateřinou Klabanovou.

Obě se profesně zabývají knihami, které otvírají i náročná témata. Zajímalo mě, jestli je zvládnou i děti. Kateřina Klabanová míní, že určitě. „Čím je dítě mladší, tím je zvídavější. A tím spíše mu musíme poskytnout to, na co se ptá," říká. Adéla Procházková doplňuje, že na podobná témata se děti začínají ptát i samy. „Zajímají se o ně zhruba od čtyř let. Je potřeba s nimi mluvit způsobem odpovídajícím jejich věku. Ovšem mluvit s nimi musíme, nesmíme je odbýt tím, že jsou ještě malé a že si o tom promluvíme později, protože děti si pak začnou informace shánět jinde, a třeba ne z tak dobrých zdrojů. Vhodné je najít si knihu, která odpovídá danému věku." Děti si totiž někdy mohou samy vytvořit určité domněnky a Kateřina s Adélou přikyvují a potvrzují, že děti si pak mohou ledacos domyslet.

Sáhněme do knihovničky

Kam se dá dojet s kapačkou? Třeba i na výlet. Komiks *Kudy kam s kapačkou* přeložila Kateřina Klabanová a knihu *Jak mluvit o smrti* redakčně připravila Adéla Procházková. Ta první kniha je možná trochu třeskutá, druhá zase příjemně informativní bez toho, že by někoho strašila. Kateřina Klabanová říká, že komiks Josephine Mark je autentický, že je to vlastně autorčina autoterapie. „Myslím si, že tohle téma k dětem patří a je potřeba jim ho poskytnout zajímavou formou," zdůrazňuje. „Je to obrovská jízda, která vyžaduje odvahu, sílu i ztřeštěnost, s níž se do ní vrhneme naplno. A tyhle věci často potřebujeme i k překonání náročné nemoci."

Adéla Procházková, která představuje *Jak mluvit o smrti*, podotýká, že tato kniha také velmi využívá humor. „Je prostě třeba najít knihu pro správný okamžik i správný věk, vybrat, co se v dané chvíli hodí. Třeba komiks o kapačce je přesně tím pravým ve chvíli, kdy s dítětem potřebujeme mluvit o nějaké vážné nemoci. *Jak mluvit o smrti* pak najde opodstatnění ve chvíli, kdy se děti o toto téma začnou zajímat všeobecně. Můžeme po ní sáhnout i ve chvíli, kdy s nimi jdeme třeba na pohřeb a chceme jim to vysvětlit. V Cestě domů se ve všech knihách snažíme pracovat i s humorem a nadhledem. Někdy se pochopitelně hodí něco vážnějšího, ale humor pomáhá odlehčit situaci, a přitom se nemusíme obávat, že by byl nevhodný." Kateřina Klabanová doplňuje, že všechno to jsou součásti života a měli bychom je tak i brát. „Pokud je budeme tabuizovat, uděláme z nich něco ještě strašnějšího."

Knižní prevence

Po knihách o smrti nebo těžké nemoci nemusíme sahat až ve chvíli, kdy se něco takového přihodí nám nebo někomu v našem okolí. Mohou působit i preventivně. „Ano, přesně tak, je to příprava na okamžik, kdy to přijde. Abychom to pak zvládli..." míní Kateřina Klabanová. „Pokud nejsme posíleni předem, můžeme se toho pak začít bát. Víme-li něco předem, je to pro nás mocná zbraň a můžeme těm, kterým se něco takového děje, pomoci."

„Na kurzech Cesty domů pro pedagogy doporučujeme otevírat s dětmi tato témata v době, kdy se nic takového neděje, není to akutní téma," vysvětluje Adéla Procházková. „Téma smrti může být součástí různých dalších témat, třeba když si povídáme o koloběhu života nebo o nějakých pohádkách. Nebo když zemře nějaká veřejná osobnost, třeba britská královna. Mluvit o tom, že takovéto věci jsou součástí našeho života, aby na ně děti byly už připraveny. A zároveň aby věděly, že s námi se o těchto věcech můžou bavit, že se nemusejí bát se na něco zeptat," popisuje. „A díky tomu budeme na nenadálé situace připraveni i my." Kateřina Klabanová zmiňuje důležitou věc: „Když to řešíme preventivně, bavíme se o tématu obecně, ne o konkrétním člověku, který zemřel."

Nám navíc knihy pro děti mohou pomoci najít tu správnou slovní zásobu k tématu. „Ano, každá kniha na podobné téma dokáže nastartovat následnou rozmluvu," říká Adéla Procházková. „Může nám být oporou pro chvíle, kdy nevíme, jak o tom začít, a můžeme také získat určitou jistotu v tom, jak daný proces probíhá. Třeba když jdeme s dítětem na židovský pohřeb a nevíme, jak obřad funguje, nikdy jsme tam nebyli. A může to být i Halloween, svátek mrtvých, a my nevíme, co se při něm děje například v Mexiku. Můžeme dětem ukázat, jak vypadají masky a že to je veselá slavnost. S dětmi bychom měli mluvit i o tom, že lidé zpravidla umírají až tehdy, kdy mají za sebou dlouhý život."

Jak číst s dětmi?

Třeba komiks *Kudy kam s kapačkou* ke společnému čtení vyloženě láká, můžeme jednotlivé postavy rozmluvit, příběh si zahrát. Co o tom soudí Kateřina Klabanová? „Tato kniha rozhodně není naučná, jen ukazuje, čím si člověk a v případě této knihy králík projde během léčby," směje se. „Na zvířátkách se to prostě ukazuje snadněji. Děti se s hlavní postavou neidentifikují tak bytostně, jako kdyby to bylo dítě jako ony. Mohou si díky tomu osvojit přístup, jak se s podobnou náročnou situací potkat," vysvětluje.

Komiksy ostatně umožňují určitý odstup od náročného děje. „Obrazový doprovod v případě knih pro děti tvoří tu zábavnou část," vysvětluje Kateřina Klabanová. „Navíc názorně vidí, co je to třeba ta kapačka, kdybychom jim to jen řekli, ani by netušily, o co jde. Při čtení se díky zpracování více uvolní, zaměří se na obrázky, barvy, na to vtipné, a můžou se snáze ptát na to, co vidí, protože ne vždy všem slovům rozumí." O bonusech formátu, jakým je komiks, mluví i Adéla Procházková. „Obrovsky se jím rozšíří věkový záběr, ve kterém děti můžou danou knihu číst. Pokud jsou tam obrázky, tak u knihy vydrží i malé dítě. A zároveň si knihu může číst i dítě starší, dokonce i teenager, který by klasickou knihu nečetl, protože v ní je hodně textu a on to prostě potřebuje mít rychle hotové. Čtenáři různého věku si tam pak každý najdou něco jiného," myslí si redaktorka Cesty domů. „Kniha *Jak mluvit o smrti* má další výhodu i v tom, že nejde o nějaký plynulý příběh, takže čtenář může volně přeskakovat, nacházet v knize třeba jen jednu určitou situaci, u které se o něčem ujistí a stráví s ní třeba jen pár minut. Třeba potřebuje vědět něco o tom, jak vypadá truchlení, protože chce pomoci kamarádovi, který jím právě prochází," uvádí Adéla Procházková.

Dětská fantazie nezná mezí

Kateřina Klabanová dodává, že obrázky skvěle rozvíjejí fantazii. „Josephine Mark, autorka *Kudy kam s kapačkou*, přijela na loňský veletrh Svět knihy, kde jsme s ní měli dílnu pro děti. Tu měly dokreslovat černobílé ilustrace. Když se vlk s králíkem vydávají na divokou jízdu, nejdříve ukradnou auto, pak jim dojde benzín, takže ukradnou motorku se sajdkárou a frčí. Na pracovních listech byly nedokreslené dopravní prostředky, které měly děti dodělat. Někdo dokresloval přesně podle toho, jak je to v knize, a jeden kluk nakreslil parádní tank pro boj s nemocí," smějeme se všechny. „Bylo to nádherné! Neohroženost... Někdo dokreslil třeba závoďák. Josephine chodila kolem a byla naprosto nadšená. Dětská fantazie je bezmezná, vůbec nevíme, co se jim honí hlavou..." Adéla Procházková vzpomíná na vyprávění Martiny Špinkové, zakladatelky Cesty domů, o tom, jak jezdila za dětmi do škol. „Sbírala si dětské výroky a ta fantazie je prostě neskutečná. Děti se tématu smrti nebojí a pro nás dospělé je moc zajímavé poslouchat, o co všechno se děti zajímají." ■

Mgr. Marie Těthalová
Ilustrace Markéta Metelka Knorová a Alžběta Moravcová

KNIŽNÍ TIPY

Jak mluvit o smrti

Norská výtvarnice a spisovatelka Anna Fiske se rozhodla představit jedno z klíčových lidských témat – smrt. Co všechno se smrti týká? Spousta věcí, třeba samotný proces umírání, péče o mrtvého, pohřební obřady. Nic z toho Anna Fiske nepopisuje s kamennou tváří, spíše naopak. Ironický humor a hodně lidskosti, to vše najdete v knize z pražské Cesty domů.

Kudy kam s kapačkou

Komiks výtvarnice a spisovatelky Josephine Mark otevírá velmi náročné téma – chemoterapii. Nečekejte ale příručku, spíše naopak. Jaké to je, když se králík vydá na cesty s kapačkou a potká přitom úhlavního nepřítele všech králíků? Jak si s vlkem užije tu zběsilou jízdu? Co všechno spolu prožijí? Vtipnou knihu si užijí děti i jejich dospělí. Vydal ji brněnský Host.

